

บทที่ 1

บทนำ

ชาวไทยนิยมสูบบุหรี่มานานแล้ว โดยบุหรี่ที่สูบกู้กันในสมัยก่อนผลิตโดยวิธีใช้ใบยาพื้นเมืองมาตากแห้งแล้วหั่นเป็นเส้นผอย มวนควยใบทองหรือใบจากตากแห้ง บุหรี่ต่างประเทศเริ่มมีจำหน่ายในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2429¹ ซึ่งมีตัวแทนจำหน่ายได้แก่บริษัทอังกฤษอเมริกันโทแบคโค บริษัท เฮนรี่วอท์ บริษัท ดี-คูเปอร์ แอนด์ จอนสตัน บริษัท บอร์เนียว โอเรียนเต็ลสโตร์ บริษัท แองโกลไทย ฯลฯ บุหรี่ที่ส่งเข้ามาจำหน่ายมีตราที่คอก (Peacock) อีเกิล (Eagle) ไพริท (Pirates) ทรีคาสเซิล (Three Castles) แคปสตัน (Capstan), 555 ฯลฯ เป็นต้น

ผู้เริ่มสร้างโรงงานมวนบุหรี่ขึ้นเป็นคนแรกในประเทศไทยคือ นายซี. ปาปา ยาโนปูลอส ชาวกรีกซึ่งเข้ามาประกอบกิจการค้ายาสูบในรัชกาลที่ 5 โดยใช้คนงานมวนบุหรี่ด้วยมือ ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานเงิน 10 ชั่ง ให้ซื้อเครื่องจักรมวนบุหรี่จากประเทศเยอรมัน จึงได้เริ่มผลิตบุหรี่โดยเครื่องจักรออกจำหน่าย เช่น ทรายมชื้น ทวีปัญญา หอมหวาน ฮัมพางค์ ฯลฯ ส่งไปขายถึงสิงคโปร์ ฮองกง ชัวเถาและเซี่ยงไฮ้ โรงงานนี้มีกิจการในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 เนื่องจากเครื่องจักรชำรุดทรุดโทรมมากและขาดวัตถุดิบคือใบยาจากประเทศกรีก หลังจากนั้นได้มีบริษัทเอกชนหลายบริษัท เช่น

¹ โรงงานยาสูบ, "อุตสาหกรรมยาสูบในประเทศไทย", รายงานประจำปีโรงงานยาสูบ พ.ศ. 2519: กรุงเทพมหานคร, 2519, หน้า 91.

บริษัทบูรพาयाสูบ บริษัทกวางฮก บริษัทเฮาะฮวง ฯลฯ ผลิตบุหรี่ปูหรือจำหน่ายหลายตรา เช่น สดางค์, ลีแคงพระยา, กู๊ดลัก (Good Luck) แพร์ท (Parrots) ฯลฯ แต่บริษัทที่มีชื่อเสียงและมีสมรรถภาพในอุตสาหกรรมและการค้าประเภทนี้มากที่สุด คือ บริษัทอังกฤษ-อเมริกันโทแบคโค (ไทย) จำกัด หรือที่เรียกย่อ ๆ ว่า บี.เอ.ที. ซึ่งเดิมบริษัทนี้เป็นผู้ส่งบุหรี่ปูจากต่างประเทศเข้ามาจำหน่ายได้ตั้งโรงงานผลิตบุหรี่ปูขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2475¹ เพราะเล็งเห็นว่า การส่งบุหรี่ปูจากต่างประเทศเข้ามาจำหน่ายจะต้องเสียภาษี ค่าขนส่งและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ทำให้ต้นทุนสูง ไม่สามารถกำหนดราคาจำหน่ายให้ต่ำลงเพื่อแข่งขันกับบุหรี่ปูที่ผลิตภายในประเทศได้และไม่สามารถปรับปรุงคุณภาพให้เหมาะสมกับรสนิยมของผู้บริโภคโดยทั่วถึง นอกจากนี้ยังเป็นว่าประเทศไทยมีการปลูกใบยาพื้นเมืองอยู่มาก บางส่วนของประเทศที่มีสภาพดินฟ้าอากาศเหมาะสมที่จะปลูกใบยาสูบได้ ทั้งค่าแรงงานก็อยู่ในเกณฑ์ต่ำ บุหรี่ปูที่บริษัท บี.เอ.ที. ผลิตออกมาจำหน่ายในระยะแรกจึงใช้ใบยาจากจังหวัดกาญจนบุรีผสมกับใบยาเวอร์จิเนียต่างประเทศแต่ไม่ได้รับความนิยม จึงหันมาใช้ใบยาต่างประเทศล้วน ๆ ปรากฏว่าสถิติการจำหน่ายสูงขึ้นเรื่อย ๆ จึงได้ขยายกิจการอย่างกว้างขวาง บุหรี่ปูที่จำหน่ายในระยะนั้นได้แก่ ทรายกลอง, ทรายทหารเป่าแตร, ทรายไฟปอก ฯลฯ เป็นต้น

ใน พ.ศ. 2481 รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติยาสูบฉบับแรก ประกาศใช้เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2481 กำหนดให้ผู้ประกอบอุตสาหกรรมชิกาแรกจะต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมสรรพสามิตและจะต้องเสียค่าธรรมเนียมใบอนุญาตปีละ 200 บาท กำหนดให้มีการปิดแสตมป์ยาสูบ และให้เจ้าพนักงานมีอำนาจ

¹ โรงงานยาสูบ. "อุตสาหกรรมยาสูบในประเทศไทย", รายงานประจำปีโรงงานยาสูบ พ.ศ. 2519: กรุงเทพมหานคร, 2519, หน้า 91.

เข้าตรวจโรงงานอุตสาหกรรม เอกสารและสมุดบัญชี และมีอำนาจที่จะเข้าควบคุมการปิดแสดตมภ์ การออกพระราชบัญญัติคังกล่าวเพราะรัฐบาลมีนโยบายที่จะให้รัฐดำเนินการอุตสาหกรรมยาสูบเสียเองทั้งหมด ใน พ.ศ. 2482 จึงได้เริ่มซื้อกิจการจากบริษัทเอกชนและประกอบกับภาวะสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้บริษัทยาสูบต่าง ๆ ขายกิจการให้แก่รัฐบาล ทำให้เกิดโรงงานยาสูบของรัฐบาลไทยภายใต้การควบคุมของกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง และใน พ.ศ. 2486 รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติยาสูบให้เป็นรัฐวิสาหกิจผูกขาดในกิจการผลิตและจำหน่ายบุหรี่ซิการ์ตโดยใช่ชื่อว่าโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง

ปัจจุบัน อุตสาหกรรมยาสูบจัดเป็นอุตสาหกรรมอย่างหนึ่งซึ่งสามารถทำรายได้ให้กับรัฐบาลเป็นจำนวนมาก เนื่องจากปริมาณความต้องการของประชาชนเพิ่มขึ้นตลอดเวลา สำหรับโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจที่ดำเนินกิจการค่านการผลิตและจำหน่ายยาสูบ มีเป้าหมายทางเศรษฐกิจที่จะนำรายได้ส่งรัฐทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อนำไปพัฒนาประเทศ สร้างสรรความมั่นคงของชาติและมีเป้าหมายทางตรง ทำให้พนักงานยาสูบและผู้ที่มีธุรกิจเกี่ยวข้องกับอาชีพและรายได้ เป็นการช่วยจัดปัญหาการว่างงานและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีมาตรฐาน ปัจจุบันโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลังมีผลการดำเนินงานเป็นที่น่าพอใจ สามารถทำกำไรให้กับรัฐบาลเป็นจำนวนมาก แต่เนื่องจากภาวะทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2523-2524 และก่อนหน้านั้นเกิดตกต่ำอันเนื่องจกน้ำมันเชื้อเพลิงมีราคาสูงขึ้น ทำให้มีผลกระทบต่อการทำงานของโรงงานยาสูบอย่างแน่นอน จึงสมควรที่จะได้มีการศึกษาถึงการบริหารงานและประสิทธิภาพในการดำเนินงานของโรงงานยาสูบอันเป็นวัตถุประสงค์สำคัญของการศึกษาในเรื่องนี้

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. ศึกษาลักษณะ โครงสร้างและการดำเนินงานของโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง
2. ศึกษาในเรื่องการผลิต ปริมาณความต้องการและภาวะการณ์ของตลาดในระยะ 5 ปีที่ผ่านมาและในปัจจุบันตลอดจนแนวโน้มในอนาคต เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาถึงประสิทธิภาพในการดำเนินงาน
3. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน และพิจารณาหาแนวทางในแก้ปัญหานั้น

แนวเหตุผลทฤษฎีที่สำคัญหรือสมมติฐาน

โรงงานยาสูบ กระทรวงการคลังเป็นรัฐวิสาหกิจขนาดใหญ่มียอดการจำหน่ายสูงกว่าหมื่นล้านบาทต่อปี ดำเนินกิจการในลักษณะผูกขาดแต่ผู้เดียว ถึงแม้ว่าขณะนี้จะสามารถทำกำไรให้กับรัฐบาลเป็นจำนวนมาก แต่ผลกำไรที่ได้อาจจะมากกว่านี้ถ้าได้มีการปรับปรุงการดำเนินงานทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ

ความสำคัญหรือประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงผลการดำเนินงานของโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลังในอดีต ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต
2. ทำให้ทราบถึงปัญหาและข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอันเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง
3. เพื่อศึกษาว่า ผลกำไรที่เกิดขึ้นนั้นเนื่องจากการผูกขาด
4. ทำให้สถาบันธุรกิจ สถาบันการศึกษาและหน่วยงานอื่นได้ทราบถึงการดำเนินงานของโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง

5. ช่วยให้ทราบถึงแนวทางและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุง
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 ตลอดจนผู้สนใจโดยทั่วไป

ขอบเขตในการศึกษา

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มุ่งศึกษาถึงการดำเนินงานของโรงงานยาสูบ
 กระทรวงการคลัง โดยแบ่งหัวข้อในการศึกษาดังต่อไปนี้

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 ประวัติความเป็นมาของโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง
 วัตถุประสงค์และนโยบายในการดำเนินงาน สถานที่ตั้ง จำนวนพนักงานและ
 สวัสดิการ

บทที่ 3 โครงสร้างโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง หน้าที่และความ
 รับผิดชอบในแต่ละหน่วยงาน

บทที่ 4 เกี่ยวกับการดำเนินงานในปัจจุบันทางด้านกระบวนการผลิต
 ส่วนผสมทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ และการควบคุมคุณภาพ

บทที่ 5 วิเคราะห์ถึงปัญหาในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของโรงงาน
 ยาสูบ กระทรวงการคลัง

บทที่ 6 สรุปและเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาการดำเนินงานของ
 โรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง เพื่อเป็นแนวทางให้โรงงานยาสูบใช้พิจารณา
 ประกอบการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วิธีการดำเนินการศึกษาและการรวบรวมข้อมูล

ประเภทของข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

ก. โดยการสัมภาษณ์และประมวลความคิดเห็นจากบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้จัดการโรงงาน เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานต่าง ๆ ของโรงงานยาสูบ

ข. การเข้าถึงเอกสาร ได้จากการเข้าถึงเอกสารปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ของโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

ก. โดยการศึกษา ค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการของโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง

ข. จากเอกสาร บทความ ตำราต่าง ๆ จากห้องสมุดและหน่วยราชการ เช่น หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดธนาคารกรุงเทพ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฯลฯ เป็นต้น